

Vergaderjaar 2008–2009

31 773

Werkbezoek van een delegatie uit de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken aan Saoedi-Arabië (6 juni t/m 9 juni 2008)

Nr. 1

VERSLAG VAN EEN WERKBEZOEK

Vastgesteld op 17 november 2008

Een delegatie uit de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken¹ heeft van 6 juni tot en met 9 juni 2008 een werkbezoek gebracht aan Saoedi-Arabië. De delegatie bestond uit de leden Ormel (CDA, delegatieleider), Cörüz (CDA), Van Toorenburg (CDA), Van Dam (PvdA), Vermeij (PvdA), Van Baalen (VVD) en Peters (GL). De delegatie werd begeleid door de griffier van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Van der Kolk-Timmermans.

De Majlis as Shura (Raadgevende Raad) heeft het Nederlandse parlement uitgenodigd een bezoek te brengen aan Saoedi-Arabië. De Shura beoogde hiermee het Tweede Kamer kennis te laten maken met het land en een impuls te geven aan de dialoog. Daarnaast wilde de Shura de goede bilaterale relatie bevestigen. De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft vervolgens besloten op dit verzoek in te willen gaan om op die manier een nader inzicht te krijgen in de situatie in Saoedi-Arabië.

Tijdens het werkbezoek is uitvoerig stilgestaan bij de binnenlandse en buitenlandse politiek van Saoedi-Arabië, bij de mensenrechtensituatie en bij het integratiedebat in Nederland.

De delegatie is het werkbezoek begonnen in Riyad, waar o.a. gesprekken zijn gevoerd met de Shura, het Center for National Dialogue, mensenrechtenorganisaties, de World Assembly of Muslim Youth, met de minister voor Hoger Onderwijs en de Investeringsautoriteit. In Djedda heeft de delegatie gesproken met de Kamer van Koophandel (eveneens met de vrouwenafdeling) met de Organisation of Islamic Conference, met de Islamic Relief Organisation en met een mensenrechtenorganisatie.

In onderstaand verslag worden de hoofdlijnen van de gevoerde gesprekken weergegeven.

De delegatie dankt alle gesprekspartners en degenen die betrokken zijn geweest bij het organiseren van dit werkbezoek. In het bijzonder wil de delegatie haar waardering uitspreken voor de inzet van de ambassadeur en de medewerkers van de Nederlandse ambassade in Riyad bij de voorbereiding van het programma en tijdens het werkbezoek. De hartelijke

¹ Samenstelling:

Leden: Van Bommel (SP), Van der Staaij (SGP), Wilders (PVV), Waalkens (PvdA), Van Baalen (VVD), Cörüz (CDA), Ormel (CDA), Voorzitter, Ferrier (CDA), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Haverkamp (CDA), Blom (PvdA), Eijssink (PvdA), Van Dam (PvdA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Irrgang (SP), Knops (CDA), Boekestijn (VVD), Voorde-wind (CU), Pechtold (D66), Ondervoorzitter, Ten Broeke (VVD), Van Raak (SP), Gill'ard (PvdA), Thieme (PvdD) en Diks (GL).
Plv. leden: De Wit (SP), Van der Vlies (SGP), De Roon (PVV), Vermeij (PvdA), Van Miltenburg (VVD), Omtzigt (CDA), Spiess (CDA), Aasted-Madsen-van Stiphout (CDA), Van Dijk (SP), Ten Hoopen (CDA), Jonker (CDA), Besselink (PvdA), Leerdam (PvdA), Arib (PvdA), Neppéus (VVD), Lempens (SP), Schermers (CDA), Griffith (VVD), Wiegman-van Meppelen Scheppink (CU), Koşer Kaya (D66), Van Beek (VVD), Gesthuizen (SP), Samsom (PvdA), Ouwehand (PvdD) en Vendrik (GL).

ontvangst en de goede begeleiding van de delegatie hebben in belangrijke mate bijgedragen aan het welslagen van het werkbezoek.

De voorzitter van de delegatie,
Ormel

De griffier van de delegatie,
Van der Kolk-Timmermans

Center for National Dialogue – Faisal Muaammer e.a.

Dit centrum richt zich op de promotie van dialoog met als doel tolerantie en nationaal gevoel te vergroten. Onderwerpen waar het centrum zich op richt zijn o.a. onderwijs en vrouwenzaken. Ook verzorgt het centrum debattrainingen. Het beoogt een brug te slaan tussen de samenleving en besluitvormers (ideeën aandragen). De samenleving houdt veranderingen / hervormingen tegen met de gedachte «wij zijn anders dan de rest van de wereld». Verandering moet van binnen komen en ziet het centrum zowel als een islamitische als een internationale verantwoordelijkheid. Het is een onafhankelijk centrum dat activiteiten organiseert door het hele land. Dit is nieuw in Saoedi-Arabië. Zij proberen ook een brug te slaan tussen het gat dat is ontstaan door snelle materialistische veranderingen en daarbij achterblijvende culturele veranderingen. Op vragen van leden wat het verschil is met de Shura, geeft Muaammer aan dat in de Shura mee discussie van elite plaatsvindt en dat zij een publieke discussie op gang brengen. Hij benadrukt dat het Westerse systeem niet gekopieerd kan worden omdat het niet zou werken. Zij willen creëren wat het beste past bij de Saoedische samenleving.

Over de Interfaith Dialogue die net heeft plaats gevonden in Mekka zegt Muaammer dat in eerste instantie een discussie wordt gevoerd over culturele verschillen binnen de islamitische wereld. In een latere fase zou ook een discussie kunnen plaatsvinden met andere culturen.

Op vragen van leden over het benaderen van moslims in andere landen zegt Muaammer dat moslims in eerste instantie loyaal zouden moeten zijn aan het land waar ze wonen en dat geloof een persoonlijke zaak is. Leden vragen door over zaken als moslims die niet zouden bidden of geen hoofddoek zouden dragen. Muaammer geeft aan dat dit een persoonlijke verantwoordelijkheid is: mensen kunnen niet worden gedwongen, maar zij geven wel advies. Over Christenen in Saoedi-Arabië zegt hij dat ze alle vrijheid hebben binnen hun eigen gemeenschap, maar niet daarbuiten.

Op vragen van leden wat de belangrijkste kwesties zijn voor het centrum antwoordt Muaammer: vrouwenkwesties en werkgelegenheid voor jongeren. Eén van de aanwezige dames geeft aan dat men zich vooral richt op gelijke kansen in onderwijs en op de arbeidsmarkt. Hoewel de arbeidsmarkt zich opent voor vrouwen gaat het erg langzaam, vooral in de private sector. Zij geeft ook aan dat de strijd zich niet richt op het mogen auto rijden; het gaat om meer diepgaande hervormingen. Zo is er een ministerieel besluit (nr. 140) dat vrouwen toestaat te werken, maar het wordt niet altijd toegepast (verzet vanuit de samenleving).

Het gesprek eindigt met een discussie over de vraag of er grenzen zijn aan vrijheid; de belediging van profeten (wat zeer schadelijk is voor internationale relaties) wordt niet strafbaar gesteld terwijl het ontkennen van de Holocaust wel strafbaar is. Muaammer geeft aan dat religie niet beledigd zou mogen worden. Leden reageren op deze stelling dat Nederland vrijheid van meningsuiting en religie kent. De dialoog zou ook moeten gaan op hoe te reageren bij een (vermeende) belediging.

National Society for Human Rights

Deze instelling is in 2004 opgericht, kent 5 afdelingen, heeft 12 000 «cases» ontvangen en 33 gevangnissen bezocht. Doel is het promoten van mensenrechten en de bevolking hierover te onderwijzen. Ze publiceren een jaarverslag.

Op vragen van leden over de meest voorkomende klachten geeft Bandar M. Hajjar aan dat ze van alles ontvangen: zaken op het gebied van arbeidsrecht, gevangenschappen of familiekwesaties.

Op vragen van leden over rechten voor minderheden wordt aangegeven dat er geen onderscheid tussen groepen burgers worden gemaakt.

Op vragen van leden of deze organisatie ook voorstellen doet ten behoeve van het juridische systeem komt het antwoord dat dat wel degelijk het geval is en dat veel hervormingen nodig zijn. Zo zouden thematische rechtbanken moeten worden ingesteld.

Op vragen van leden over de mogelijkheid van de bouw van een kerk wordt geantwoord dat minderheden als de shi'á gewoon hun godsdienst uit kunnen oefenen. Echter, alle *burgers* zijn moslims. Christenen kunnen hun godsdienst wel thuis uitoefenen. Het labour system zit zo in elkaar dat expats slechts een korte tijd in het land verblijven. Echter, op de vraag wat ze ervan zouden vinden als moslims in Nederland alleen thuis hun geloof zouden kunnen uitoefenen, komt in eerste instantie een vaag antwoord. Uiteindelijk wordt het verschil verklaard door aan te geven dat Saoedi-Arabië de focus van de moslimwereld is en als zodanig gezien kan worden als een grote Vaticaanstad. Inwoners van Saoedi-Arabië zouden het niet prettig vinden een kerk te zien; ze zouden kunnen denken dat daarmee gepoogd wordt hen te christianiseren.

Het gesprek eindigt met een discussie over de vraag of Nederland het pad van de VS volgt m.b.t. de islamitische wereld. De leden antwoorden dat dit een misconceptie is, maar ze benadrukken dat in Nederland een groot respect is voor vrijheid van godsdienst en vrijheid van meningsuiting. Naar aanleiding van Fitna stellen leden dat in Nederland censuur ondenkbaar is, maar dat het mogelijk is achteraf te toetsen op strafbare feiten.

Shura – Nederlands-Saoedisch Vriendschapscomité

15 jaar geleden ingesteld en telt 150 leden, 12 commissies en 10 interparlementaire vriendschapscomités. In de introductie stelt Abdullah Abumelha dat men na Fitnah graag snel met leden van de Nederlandse vaste commissie voor Buitenlandse Zaken wilde spreken om zodoende escalatie te voorkomen; men wilde potentiële problemen die de relatie tussen beide landen in de weg zouden staan direct adresseren. Men betoont respect voor de manier waarop de NL regering deze kwestie heeft aangepakt. Wel onbegrip over het feit dat de film geen gevolgen heeft gehad voor de maker ervan. Ze trekken de vergelijking met antisemitisme waar in hun ogen wel hard tegen wordt opgetreden. In reactie hierop geven Kamerleden aan dat soms iets goeds voortvloeit uit iets slechts; zo zijn NL moslims bereid tot dialoog. Met betrekking tot de Holocaust schetsen leden de geschiedenis van het Europese continent en daarmee ook de achtergrond van de sensitiviteit m.b.t. antisemitisme. Shuraleden reageren hierop door aan te geven dat ze respect hebben voor vrijheid van meningsuiting, maar geven ook aan dat die eindigt waar de vrijheid van de ander begint. Ze benadrukken het belang van acceptatie en respect voor religie en tevens stellen ze een dialoog voor. Het westen valt de islam aan en nooit omgekeerd. Kamerleden geven hierop weer aan dat iedereen zijn mening kan uiten in Nederland, maar als grens wordt overschreden (haat zaaien) dan straf achteraf. In een globaliserende wereld kan elk individu de meest extreme zaken op internet plaatsen.

Shura – vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, vz Talal M. Dahi

Dhahi start met het uiten van zijn ongenoegen over wat hij noemt de «continuous campaign against Muhammed». Hij geeft aan te weten dat slechts een minderheid deze campagne zou steunen en dat enkelen dit hebben gesteund onder het mom van vrije meningsuiting. Hij zegt niet te kunnen begrijpen dat vrijheid inhoudt dat anderen worden geschaad. Het Shuralid Mohammed Ibraheem Al-Hulwah refereert aan het boek van Samuel Huntington, de «Clash of Civilisations». Hij geeft aan dat Huntington zich heeft gebaseerd op de meest extremistische uitingen/ personen. Huntington zou dit tegenover hem hebben erkend en hebben aangegeven dat hij geen diepgaande kennis heeft van de islam. De Saoedische Koning probeert juist een dialoog tot stand te brengen (en niet een «clash»).

Over Irak wordt gezegd dat de situatie langzaam verbeterd en dat men gelukkig is met een gefaseerde terugtrekking. Het democratisch systeem moet worden gesteund.

Over Iran wordt gezegd dat de het probleem de President is, niet het volk. Tegelijkertijd wordt gesteld dat het voor Iran niet logisch is ambities voor kernwapens op te geven zolang Israël ze ook heeft.

Het Arabische Vredesinitiatief wordt kort toegelicht: Israël zou zich moeten terugtrekken achter de grenzen van 1967, de vluchtelingenkwestie moet worden opgelost, er zou een Palestijnse staat moeten worden gesticht met Jeruzalem als hoofdstad en in ruil daarvoor komen genormaliseerde relaties met Israël.

Op vragen van leden over het mensenrechtenbeleid in Saoedi-Arabië en specifiek rechten voor vrouwen antwoordt het Shuralid Al Anad (tevens lid van de Commissie voor Mensenrechten) dat Nederland een baken is m.b.t. respect voor andere godsdiensten. Echter, de recente belediging van de islam draagt niet bij aan het begrip tussen de godsdiensten. Hij pleit voor een mechanisme dat dit moet voorkomen (analoog aan antisemitisme wetgeving).

Shura – gesprek met vrouwelijke adviseurs

Het gesprek start met de vraag hoe vrijheid te definiëren is: «we are free, but controlled by what God wants». Eén van de leden geeft aan dat Nederland vrijheid van godsdienst kent, maar dat participatie ook van groot belang is (een volledig gesluierde/onzichtbare vrouw helpt daarbij niet). De Saoedische dames vragen zich af waarom islamitische vrouwen zich niet zouden mogen sluiëren. Ze stellen «religion is our life». Over de sluier zeggen ze wel dat er verschillende opvattingen zijn (over de mate waarin gesluierd wordt). Ze stellen eveneens dat ze respecteren wat wordt besloten in Nederland m.b.t. de hijab (hoofddoek). Moslima's moet makkelijker gemaakt worden te assimileren met behoud van eigen individualiteit. Ze benadrukken het belang van goede relaties, maar hebben moeite met agressie t.o.v. religieuze symbolen en met het feit dat het gesluierde vrouwen moeilijk wordt gemaakt een uitkering te krijgen of meisjes met een hijab om te werken.

Ook stellen de Saoedische dames dat ze hopen dat er wetgeving komt waarmee de vrijheid van meningsuiting wordt ingeperkt (m.b.t. respect voor geloof).

Een van de leden stelt hierop dat zij wetgeving willen omdat er te weinig respect zou zijn, maar dat ze tegelijkertijd een volledige vrijheid van religie bepleiten (ook in de publieke ruimte). Het lid stelt daartegenover de situatie in Saoedi-Arabië zelf waar geen kerken mogen worden gebouwd. Een van de vrouwelijke adviseurs legt uit dat de kleding veelal is gebaseerd op traditie (vooral het feit dat alles zwart is) en dat zij buiten haar land andere kleuren draagt. Ze geeft ook aan dat de Saoedische samenle-

ving verandert en dat de komende lokale verkiezingen hopelijk open staan voor vrouwen. Echter, ze benadrukt dat de kleding haar niet tegenhoudt iets te bereiken.

Er wordt gewerkt aan huiselijk geweld.

Shura – gesprek met de Voorzitter Sheikh Saleh Bin Humaid

Hij start met de constatering dat hij leeft in een onstabiele regio (Palestina, Somalië, Soedan, Libanon, etc.) en dat hij vrede en welvaart wil brengen. Met de declaratie van Mekka van 6 juni jl. (tijdens de Interfaith Dialogue) is uitgesproken dat het momentum moet worden benut om te komen tot een dialoog. Hiervoor is gelijkheid en openheid noodzakelijk.

Eén van de leden vraagt hoe de minderheden in Saoedi-Arabië worden vertegenwoordigd (in een niet gekozen Shura). Saleh antwoordt dat wordt gekeken naar de mogelijkheid van verkiezingen, maar dat het vooralsnog is gekozen voor het benoemen van leden (wat overigens niet lichtvaardig gebeurt). Het belangrijkste is dat het werk goed wordt gedaan en dat is vooralsnog met benoemingen het best verzekerd.

Eén van de leden vraagt naar emancipatie en de rol van vrouwen. Saleh antwoordt dat hij de vrouwelijke adviseurs in de Shura heeft gebracht en dat hij hun aantal wil verhogen. Zij hebben alle rechten, behalve stemrecht. Hij zou het waardevol achten als vrouwen in de toekomst ook mee zouden kunnen stemmen, omdat dat het ware gezicht van de islam is. Op vragen van leden over vrijheid zegt Saleh dat «every freedom should be disciplined». Leugens over religie acht hij onacceptabel. Wel vindt hij dat inhoudelijk gediscussieerd kan worden over bijvoorbeeld de «rules and teachings».

Gesprek met mensenrechtenactivist

In een informeel gesprek met een mensenrechtenactivist komt de mensenrechtensituatie en de in Saoedi-Arabië en de persoonlijke situatie van de persoon in kwestie aan de orde. Onder andere werd gesproken over de positie van religieuze minderheden; de positie van vrouwen (ontbreken van een juridische identiteit/het Westen heeft de vrouwenzaak geen goed gedaan door nadruk op autorijden); gebrek van vrijheid van meningsuiting en vereniging; het rechtssysteem. Nadruk werd gelegd op druk vanuit NGOs. Daartoe zou Nederland activisten naar Nederland kunnen uitnodigen, trainingen kunnen verzorgen voor Shuraleden en demarches uitvoeren.

World Assembly of Muslim Youth (WAMY) – Dr. Al-Wohaibi, Secretary General

Organisatie bestaat sinds 1972 en beheert programma's voor de jeugd. Daarnaast doen ze aan noodhulp en voeren ze programma's uit t.b.v. vluchtelingen. Ze verstrekken beurzen voor studie. Ze hebben 50 internationale «afdelingen» en hebben ook banden met niet-islamitische organisaties zoals het Humanitarian Forum in Londen en het Moltro Initiative in Zwitserland. Ze werken soms op plekken die voor Westerse organisaties moeilijk zijn te bereiken in Irak, Afghanistan en Palestijnse Gebieden. Europese organisaties blijken aarzelend te staan tegenover samenwerking met WAMY. Met Japanse organisaties blijkt samenwerking makkelijker van de grond te komen. Al-Wohaibi pleit voor samenwerking om aids en armoede te bestrijden.

97% van het budget is afkomstig uit donaties. Internationale giften staan echter sinds 9/11 onder druk. Sommige van hun activiteiten hebben een islamitische missie, maar hij benadrukt dat ze geloven in diversificatie: «the universe is not muslim and we should live together». Al-Wohaibi zegt

ook dat erkend moet worden dat armoede groot is in een groot deel van de islamitische wereld en dat daar voor WAMY dus een (kleine) rol ligt.

Naar aanleiding van vragen van leden wordt gesproken over madrassa's en de financiering daarvan. Al-Wohaibi geeft aan dat er inderdaad sprake is van twee schoolsystemen: een staatssysteem en een religieus systeem. Probleem is echter dat de staatsscholen in veel landen lang niet alle leerlingen kunnen opnemen.

8 juni 2008

Khalid Al Angary Minister of Higher Education

Op dit moment studeren 40 000 studenten in het buitenland, waarvan 131 in Nederland (medicijnen). Een van de leden oppert dat het in de toekomst wellicht mogelijk is Nederlandse studenten naar KSA uit te zenden. Dit werd goed ontvangen bij de minister die zei vooral mogelijkheden te zien bij toegepaste wetenschappen en medicijnen (omdat dit in Engels werd gedoceerd). Van de 20 universiteiten in KSA acht hij er drie «leading». Nu wordt gebouwd aan drie nieuwe science parken, waarin ook wordt samengewerkt met Europese bedrijven (communicatie en petrochemie). Een kwart van de begroting wordt besteed aan onderwijs. In de laatste vier jaar grote programma's t.b.v. primairs en secundair onderwijs (infrastructuur en curricula). 11% van de begroting wordt besteed aan hoger onderwijs, waarbij ook focus ligt op verbeteren infrastructuur en kwaliteit onderwijs/onderzoek. De nieuwe universiteiten krijgen een moderne campus. Professoren worden opgeleid door studenten naar buitenlandse topuniversiteiten te sturen (en ze met een PhD te laten terugkeren). Ook is 40% van het docentenkorps van buitenlandse afkomst. In de toekomst denkt hij te kunnen komen tot een aantal «leading» universiteiten in de regio.

Op vragen van leden geeft hij aan dat 58% van de studenten vrouw is. Grote stap vooruit. 10 jaar geleden was er nog geen enkele vrouwelijke hoogleraar. Ze maken ook geen onderscheid met het toekennen van beurzen voor studie in het buitenland.

Op vragen van leden over religieus onderwijs geeft Al Angary aan dat ze bezig zijn cultuur van dialoog te doen postvatten. Hiermee is zo'n vier jaar geleden begonnen en dit wordt nu in de lesprogramma's opgenomen. Hij zegt ook dat het tijd kost om cultuur te veranderen. Over de imamopleiding zegt hij dat recentelijk is gekomen tot één institutie binnen het universitaire systeem (met lokale afdelingen) dat imams opleidt.

Op vragen over het curriculum (en bijv. de vrijheid ideeën te testen) antwoordt de minister dat er een open toegang is tot informatie. De algemene lijnen worden vastgesteld door de overheid, maar de bijzonderheden in curricula worden overgelaten aan academische vrijheid. Wel van belang is de besteding van gelden. Curricula worden samengesteld op basis van benchmarking met top 5 universiteiten in de wereld en op basis van marktbehoefte. Kennis kent geen religie. Hij wil KSA helpen de shift te maken van een economie gebaseerd op olie naar knowledge based economie. Er moet werk komen voor de jeugd! Om hiertoe te komen worden bijv. «4th generation science parks» gebouwd. Ze hebben ook vier satellietlabs in UK, Duitsland, China en de VS. Men wil het beste! Op vragen of kinderen van migranten ook hiervan kunnen profiteren komt een wat ongemakkelijk antwoord: «there is no law to prevent them to attend university. We had a few cases». Hij geeft aan dat er slechts een beperkte capaciteit is.

Commission for Human Rights – Turki Al Sudairi, Voorzitter

Belangrijkste taak is om de mensenrechtenprincipes in KSA op te waarderen tot niveau als vastgelegd in internationale verdragen.

Op de vraag van een lid of ook kritiek geleverd kan worden op de regering antwoordt Sudairi dat veel in twijfel kan worden getrokken en dat de Commissie bijvoorbeeld ook protesteert als personen worden gearresteerd en vastgehouden zonder rechtsgang.

Sudairi benadrukt dat KSA een nieuw land is met een andere achtergrond en soms achterlijke omstandigheden. Men kan niet verwachten dat dit snel verandert en hij wil een tweedeling in de samenleving voorkomen.

Ter illustratie haalt hij aan dat slechts een paar jaar geleden veel oppositie was tegen de televisie, maar dat dit nu geaccepteerd is.

KSA is geen democratie, maar kent wel een eigen systeem waarin iedereen telt en naar meningen wordt geluisterd.

Over de doodstraf zegt hij dat dit past binnen het islamitische rechtssysteem. Het is niet te vermijden, maar er wordt wel naar gestreefd het te beperken. Hij benadrukt dat de doodstraf niet alleen een plek heeft binnen het rechtssysteem, maar ook binnen het traditionele systeem (in sommige gevallen zal het «recht» zijn eigen beloop krijgen als de staat deze straf niet uitvoert). De doodstraf kan alleen worden uitgevoerd nadat die door 13 rechters is beoordeeld. Hij geeft de volgende voorbeelden:

1. Als een beschuldigde heeft gedood zonder de bedoeling te hebben gehad dit te doen dan wordt de doodstraf niet opgelegd
2. Als er wel de intentie was te doden dan wordt de doodstraf opgelegd. Deze kan worden afgekocht door bloedgeld te betalen aan de familie van het slachtoffer
3. Als er sprake is van een misdaad tegen de samenleving in haar geheel dan wordt de doodstraf opgelegd en is het heel moeilijk daar onderuit te komen.

Hij benadrukt ook dat internationale rechten soms op gespannen voet staan met culturele omstandigheden. Zo is er geen unanimititeit over de doodstraf.

Leden geven aan dat de (inhumane) wijze waarop de doodstraf in KSA wordt uitgevoerd tot veel discussie leidt. Sudairi geeft aan dat het moeilijk te oordelen is over een samenleving met een andere achtergrond. Wel is nu een dialoog gaande over de noodzaak van een openbare executie (omdat de «les» ook zonder beelden via media kan worden verspreid). Hij stelt tevens: «What you are concerned with incites us to be more active about what could concern us.»

Leden vragen ook naar de toegang voor buitenlandse NGOs (bijv. Amnesty International). Sudairi antwoordt dat het land hiervoor open staat en dat een jaar geleden Human rights Watch is ontvangen. Ze kwamen met een hard oordeel, soms terecht en soms niet. De volgende stap wordt Amnesty International (dit jaar na de ramadan).

Saudi Arabian General Investment Authority – Khaldon Mahasen, Deputy Governor

Mahasen spreekt over de megaprojecten in KSA, waaronder de «Kind Abdullah Economic City». Doel hiervan is de economie te diversifiëren naar handel, transport, financing, R&D, retail en transport. In 2010 wil KSA behoren tot de top 10 van meest competitieve landen in de wereld. Er komen national competitiveness centres; er worden 4 economic cities gerealiseerd en 3 sectoren worden eruit gelicht (energie, transport en logistiek en knowledge based society).

Op vragen van leden geeft Mahasen aan dat wordt gestart met zogenaamde «anchor investors». De economic cities worden ontwikkeld door

private partijen. De overheid treedt op als facilitator. Er is een gebrek aan arbeidskrachten en om die reden wordt nu veel geïnvesteerd in scholing.

9 juni 2008 – Jeddah

Organisation of Islamic Conference – Assistant Secretary General (Atta M. Bakheet) e.a.

Met 57 lidstaten is de OIC is na de VN de grootste internationale organisatie ter wereld. De OIC is in 1969 in Rabat opgericht na de aanslag op de moskee in Jeruzalem. Doelstelling is politiek met een islamitisch perspectief. Bedoeling is de samenwerking tussen de lidstaten te consolideren en als blok samenwerken met de rest van de wereld. Dialoog met «friendly nations» (politiek, economisch, sociaal en cultureel) is van groot belang om het echte beeld van de islam over te brengen. Islam wil vrede. Houding t.o.v. anderen is een houding van goodwill tenzij wordt geprovoceerd. Ter illustratie worden een aantal «hadiths» aangehaald: «whoever kills a soul without justification kills humanity»; «if someone trusts you, you have to rise up to that trust». Dit geeft de basis voor samenwerking. Gesteld wordt dat dezelfde principes worden gedeeld met Christendom en Jodendom.

De heer Mahdi (een Egyptische diplomaat) stelt dat OIC een politieke organisatie is met 22 geaffilieerde organisaties. De relaties met niet-lidstaten en andere internationale organisaties (VN, EU) moet worden verstevigd. Dialoog vooral in tijd van «misperceptions» aan beide zijden noodzakelijk. In islamitische landen is de perceptie dat het Westen haar waarden probeert op te leggen aan de wereld, maar wederzijds begrip acht hij noodzakelijk. Mahdi acht het heersende onrecht overal ter wereld de bron voor terrorisme en het laatste creëert islamofobie. Terrorismisme zou niet moeten worden gekoppeld aan religie (staat dat juist ver van af). Over de cartoons en Fitna geeft Mahdi aan dat OIC gelooft in vrijheid van meningsuiting, maar dat er een grens is: niet een ander kwetsen (1 miljard moslims). Redelijke krachten willen hierover het gesprek aangaan. Terrorismisme wordt veroordeeld.

Vervolgens krijgen delegatieleden de gelegenheid tot het stellen van vragen.

Enkele leden geven aan dat met de huidige technologie de mening van 1 persoon direct wereldnieuws is waardoor anderen zich beledigd kunnen voelen. Een regering kan hiervoor niet verantwoordelijk worden gesteld. Alleen een rechter kan achteraf toetsen. Ze geven ook aan dat terrorisme een bedreiging is voor allen die moet worden bestreden. Zo zouden coalities in Afghanistan en Irak kunnen worden verbreed met troepen uit moslimlanden. Een ander lid stelt de vraag waarom er naast de VN een aparte organisatie is gecreëerd voor moslimlanden. Voor integratie is toch juist dialoog nodig en niet segregatie? Ook geeft dit lid aan dat een deel van het terrorisme wel degelijk een islamitische achtergrond heeft en dat radicale imams ook een rol spelen bij radicalisering van de jeugd. Tenslotte vraagt een van de leden zich af waarom religie tot een staatszaak wordt gemaakt in islamitische landen.

De assistent SG stelt dat dialoog inderdaad noodzakelijk is. Verder stelt hij dat het niet waar is dat de meeste terroristische aanslagen worden gepleegd door moslims. Naar zijn weten hadden moslims niets te maken met Madrid, Londen en het WTC. Voor de islam is er geen scheiding tussen religie en staat omdat ze elkaar complementeren: «the government has to reflect the lofty spirit of religion». De heer Mahdi geeft aan dat het erg gecompliceerd is islamitische troepen naar Afghanistan of Irak te sturen. Wordt gezien als een politiek conflict, waarin de supermacht haar eigen wil probeert op te leggen zonder rekenschap naar anderen. Aanwe-

zigheid in Irak wordt gezien als onderdeel van een strategisch plan van de VS (militaire aanwezigheid in de regio, olie, etc.) De VS heeft Al Qa'ida zelf gecreëerd in haar steun tegen de Sovjet troepen. OIC wil echter wel helpen de kwestie van de bezetting te helpen oplossen. Over terrorisme zegt Mahdi dat dit vele oorzaken heeft: bezetting, (politiek) onrecht etc. Over het OIC zegt Mahdi nog dat de lidstaten de belangrijkste principes en waarden delen, maar dat er verschillen zijn in geschiedenis, geografie etc.

In antwoord op de vraag van een delegatielid wat de OIC doet in Soedan, Darfur en Somalië stelt een Soedanese diplomaat (OIC, Director Political Affairs), de heer Baghit, dat de situatie in Darfur erg gecompliceerd is. De kern van het probleem ligt in de ongebalanceerde ontwikkeling van Soedan en grote milieuproblemen (droogte – waterschaarste). OIC poogt een assisterende rol te spelen t.o.v. AU en VN vredesproces. OIC zou bijv. kunnen helpen bij wederopbouw. De VN Veiligheidsraad zou geen enkele poging doen conflicten te voorkomen. In Darfur zou conflictpreventie meer moeten inhouden dan alleen peacekeeping, omdat er geen vrede te bewaren is. Enkele leden van de VN Veiligheidsraad zouden zelfs zijn betrokken bij het conflict dat Baghit niet ziet als een «black-Arab-conflict».

Mahdi geeft aan dat er veel onrecht is en dat internationale partijen een belangrijke rol kunnen spelen in conflict Hamas-Fatah, Islamic Courts-TFG. Mahdi heeft zelf een rol gespeeld bij het aan tafel krijgen van de Islamic Courts. Verder stelt hij dat er een VN resolutie zou moeten komen tegen de religieuze laster die de bron is van alle problemen die we zien. Religie zou er buiten moeten staan en landen zouden gezamenlijk moeten optrekken tegen terrorisme.

De voorzitter van de delegatie sluit af met de woorden dat er nog veel stof is voor discussie, maar dat hij hecht aan dialoog. Tevens concludeert hij dat er een essentieel verschil van mening is over de scheiding tussen kerk en staat. Hij refereert ook aan het gevoel bij de OIC dat het Westen waarden zou willen opleggen; in Nederland wordt dit juist andersom ervaren. Hij benadrukt dat de manier van reageren van de globaliserende wereld van belang is. Ten slotte maakt hij enkele opmerkingen over onrecht. Hij geeft aan begrip te hebben voor voorbeelden waarin de heer Mahdi aangaf zich vernederd te hebben gevoeld. Hij benadrukt echter ook dat er onrecht is tussen individuen en dat met name in de islamitische wereld het wel eens schort aan de mensenrechten op bijvoorbeeld het gebied van minderheden en vrouwenrechten; ieder individu is gelijk en hij heeft grote zorgen over het hanteren van dit principe in de islamitische wereld.

Kamer van Koophandel – Mazen M. Baterjee – ondervoorzitter en andere leden

De heer Sadiq Malki geeft aan dat dialoog zou kunnen starten vanuit «easy islam» en niet de rigide versie.

Op vragen van leden over de rol van vrouwen in het zakenleden antwoordt één van de aanwezige vrouwen dat dit de eerste KvK in KSA is waar mannen en vrouwen samenwerken. 10 jaar geleden is begonnen met een trainingscentrum voor vrouwen. Vijf jaar later waren vrouwen actief in het zakenleven en wordt nu aandacht besteed aan zaken als het verkrijgen van leningen en het leggen van contact met de overheid. Vooral in het laatste jaar is er veel gebeurd.

Vervolgens komt de discussie op het thema van de houding van Nederlanders t.o.v. de islam. Men vraagt zich af of de negatieve houding voortkomt uit 9/11 en vraagt zich af waarom een reactie tegen hele islam en niet alleen tegen «bad people». Leden antwoorden dat zoals zij bang zijn voor

het verliezen van hun wortels men dat in het westen ook is. Ook geven leden uitleg over gebrekkige integratie van een deel van de bevolking. Ook hier komt de vraag op of het niet mogelijk is een wet te maken tegen religieuze laster. Ook hier leggen leden uit dat eventuele straf pas achteraf kan worden opgelegd en dat beledigen in Nederland mogelijk is, maar aanzet tot haat niet.

Kamer van Koophandel – vrouwenafdeling – Khadijah Binty Khuwailid Business women center

Het begon als een opleidingscentrum omdat onder hoogopgeleide vrouwen behoefte was iets met hun diploma's te kunnen doen. Het startte als lobby om obstakels voor vrouwen om te werken te slechten. De Koning steunt de «new era for Women». Nu onderhoudt 30% van de Saoedische bevolking de rest. Vrouwen hebben enorme spaartegoeden waar niets mee gebeurt (frozen assets) omdat ze te weinig vertrouwen hebben het te investeren. Velen wachten tot de zoon oud genoeg is. Nu werkt 14% van de vrouwen. Waarvan 85% in onderwijs, gezondheidszorg en administratie. Er moeten meer mogelijkheden (sectoren) komen voor vrouwen om te werken.

Dit centrum heeft ook de eerste echte poll gedaan (vaak worden in KSA geen vragen gesteld, maar theorieën uitgedacht).

Er is een eerste vrouwenconferentie georganiseerd, waaruit het volgende naar voren kwam:

- De Koning moet een adviesraad voor vrouwenzaken krijgen
- Vrouwen moeten worden betrokken bij planning en besluitvorming
- Er moeten islamitische wetten en principes worden gedefinieerd m.b.t. werk voor vrouwen, gebaseerd op een moderne interpretatie van de islam.
- Het onderwijssysteem moet aangepast worden
- Er moet een research unit komen.

Op de vraag van één van de leden of een vrouwelijke minister op dit moment aan de orde is wordt geantwoord dat dit niet op korte termijn zal zijn: afgaande van opinieonderzoek is de bevolking hier nog niet aan toe. Echter stap voor stap verwerven vrouwen een betere positie in de samenleving en krijgen ze ook daadwerkelijk inspraak (als voorbeeld worden de vrouwelijke adviseurs in de Shura genoemd).

Op de vraag van één van de leden hoe jongens worden opgevoed (m.b.t. emancipatie van meisjes) komt het antwoord dat dat een delicate kwestie is. De regering wil een mentaliteitsverandering teweeg brengen, maar in de samenleving is grote weerstand.

De dames in het centrum zien zichzelf niet als feministen, maar willen werken aan gelijke mogelijkheden voor vrouwen.

Islamic Relief Organisation – Dr Adnan Khalil Basha

Is in 1978 opgericht en werken vooral in islamitische wereld (70% van de vluchtelingen leeft in de islamitische wereld). Ze hebben 13 kantoren in KSA en 30 in de rest van de wereld. Het werk kent meerdere facetten: hulp aan 90 000 wezen; 30 000 leerlingen krijgen (niet-religieus) onderwijs, steun aan 66 ziekenhuizen en 21 beroepsonderwijsinstellingen. Fondsen vooral afkomstig van Saoedische donoren (niet de Koninklijke familie). Vooral afhankelijk van middenklasse. Ramadan maand waarin het meest wordt gegeven. Er is een Algemene Vergadering (250 leden), een Board of Directors (18 leden) en een Secretariaat.

Ze kunnen ook een programma in Nederland (verzorgen maaltijden tijdens ramadan)

Op de vraag van één van de leden of niet-moslims ook hulp krijgen stelt Adnan Khalil Basha dat hulp niet afhankelijk is van ras, kleur of geloof. Fanatici in de islamitische wereld claimen dat islam een verschil maakt tussen mensen. Dit acht hij onjuist!

Enkele leden vragen naar de obstakels die de IRO tegenkomt. Adnan Khalil Basha antwoordt dat vooral in Somalië grote uitdagingen liggen, vooral hulpverleners die uit KSA komen worden gezien als terrorist. Er is geen overheidsbescherming, slechte infrastructuur en onderontwikkeling. Hij zegt geen smeergeld te betalen omdat dit volgens islam verboden is.

Op vragen over de verhouding tussen conservatieven en liberalen in KSA antwoordt Dr Adnan Khalil Basha dat KSA uit de Middeleeuwen komt (als Afghanistan) en dat met de tijd dingen zullen veranderen. Hij vindt de narrow minded personen een tragedie en benadrukt dat de islam niet alleen verboden kent. Hij heeft het over eigenwijze mensen. Hij denkt dat onderwijs uiteindelijk meer openheid zal brengen.

Jeddah Branch of the National Society for Human Rights – Women and Muslim Family Association – mw J. Al Angary

Deze organisatie werd 5 jaar geleden opgericht met de bedoeling om vrouwenrechten onder het voetlicht te brengen. Ze zijn gespecialiseerd in vrouwenzaken en familie zaken. In de presentatie komen termen als «global, moderate, respect en dialoog» aan de orde.

Op vragen van leden naar meer concrete zaken die spelen in KSA antwoordt Angary dat er vooral een probleem is in de relatie traditie en religie (en dat traditie soms zelfs indruist tegen religie). Ze noemt het voorbeeld van verkiezingen: moslimvrouw was de eerste vrouw in de wereld die mochten kiezen: zij koos Mohammed. Het is de traditie die verboden oplegt. Vrouwen moeten in gaan zien wat hun rechten zijn in de context van de islam. Het geloof in rechteloosheid m.b.t. vrouwen is echter wijdverspreid (en zelfs de Koning komt daar niet zomaar doorheen). Ze willen een discussie op gang brengen (ook met mannen, want vooral zij zullen ook moeten willen veranderen). Tegelijkertijd wil men de Saoedische identiteit niet verliezen.

Programma

7 juni 2008 – Riyad

- Center for National Dialogue – Faisal Muaammer e.a.
- National Society for Human Rights – 5 leden aanwezig
- Shura – Nederlands-Saoedisch Vriendschapscomité
- Shura – vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, vz Talal M. Dahi
- Shura – gesprek met vrouwelijke adviseurs
- Shura – gesprek met de Voorzitter Sheikh Saleh Bin Humaid
- Gesprek met mensenrechtenactivist
- World Assembly of Muslim Youth (WAMY) – Dr. Al-Wohaibi, Secretary General

8 juni 2008

- Khalid Al Angary Minister of Higher Education
- Commission for Human Rights – Turki Al Sudairi, Voorzitter
- Saudi Arabian General Investment Authority – Khaldon Mahasen, Deputy Governor

9 juni 2008 – Jeddah

- Organisation of Islamic Conference – Assistant Secretary General (Atta M. Bakheet) en anderen
- Kamer van Koophandel – Mazen M. Baterjee – ondervoorzitter en andere leden
- Kamer van Koophandel – vrouwenafdeling – Khadijah Binty Khuwailid Business women center
- Islamic Relief Organisation – Dr Adnan Khalil Basha
- Jeddah Branch of the National Society for Human Rights – Women and Muslim Family Association – mw J. Al Angary